

LAUSUNTO

10.12.2012

Opetushallitus
PL 380
00530 Helsinki
kirjaamo@oph.fi

Viite: OPH:n lausuntopyyntö 37/421/2012

TEHYN LAUSUNTO PÄIHDETYÖN AMMATTITUTKINNON PERUSTEIDEN LUONNOKSESTA

Opetushallitus on uudistanut päihdetyön ammattitutkinnon perusteita. Tutkinnon perusteita valmistellut työryhmä on tehnyt osaltaan perusteellista työtä. Työryhmässä on ollut mukana myös THL:n asiantuntija. On kuitenkin ihmeteltävää, että lausuntoa luonnoksesta ei ole pyydetty STM:ltä, Valviralta eikä terveydenhuollon ammattijärjestöltä Tehyltä, sillä uudistettu päihdetyön ammattitutkinnon perusteluonnos sisältää ammattitaitovaatimuksia, joiden mukainen työ on terveydenhuollon ja siten terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaa.

Päihdetyön ammattitutkinto on tutkintorakenteessa sosiaali-, terveys- ja liikunta- koulutusalueella sijoitettu opintoalalle: sosiaali- ja terveysala (alojen yhteiset). Lausuntopyyntöjen kapea-alaisuutta on siten vaikea ymmärtää. Tulee muistaa, että tietyt tehtävät ovat lainsäädännöllisesti terveydenhuollon tehtäviä, riippumatta toimintaympäristöstä tai -yksiköstä.

Yleistä tarkastelua

Yleisesti **Tehy pitää hyvänä**, että vuoden 2012 aikana uudistetuissa sosiaali- ja terveysalan näyttötutkintojen perusteissa on laajennettu sekä huomattavasti täsmennetty velvoittavan määräyksen yleistä osaa, jossa käsitellään mm. näyttötutkintojen järjestämiseen, suorittamiseen, arviointiin ja henkilökohtaistamiseen liittyvät asiat. Tämä uudistus parantaa näyttötutkintojen laatua ja vähentää erilaisten tulkintojen mahdollisuutta. **E erityisen hyvänä** asiana **Tehy pitää** sitä, että tutkintojen perusteisiin on Sora-säädösten mukaisesti lisätty tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset. Päihdetyön ammattitutkinnon perusteluonnoksessa nämä on täsmällisesti ilmaistu.

Päihdetyön ammattitutkinnon perusteluonnoksen kohdassa 2 kuvataan tutkinnon muodostumista. Siinä käytetään ilmaisua ”alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja taidot...”. Ilmaisua jätetään täysin avoimeksi, mitä alaa tarkoitetaan. Ilmaisua on käytetty mm. Näyttötutkinto-oppaassa sitä käytetään yleisellä tasolla määrittämään ammattitutkintojen tasoa ammatillisten tutkintojen kokonaisuudessa (OPH Oppaat ja käsikirjat 2011:4). Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta määrittää, että ”Ammattitutkinnossa osoitetaan alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito.” Laissa myös määritetään ammattitutkintojen sijoittuminen ammatillisten perustutkintojen kanssa ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain tarkoittamalle, samalle pätevyystasolle.

Tutke2 – valmistelun edetessä myös tutkintojen tasojen määrittely tarkentunee nykyisestä. Tällä hetkellä voimassa olevien säädösten rajoissa olisi kuitenkin tutkinnon perusteittain mahdollista ilmaista tarkemmin, mitä alaa ja millaista työkokemusta tarkoitetaan, vaikka nämä eivät suoranaisesti olisi tutkintojen suorittamisen edellytyksiä. Päihdetyön tehtäviin valmistavassa tutkinnossa tämä olisi erityisen tärkeää, koska työtehtävät vaihtelevat palvelujärjestelmän sisällä julkisina ja yksityisinä palveluina, osittain jopa eri hallinnonaloilla.

Tutkinnon perusteluonnoksen liitteessä on pyritty kuvaamaan päihdetyön ammattitutkinnon suorittaneen ammattia. Tässä yhteydessä mainitaan ”työskentelee erilaisissa sosiaali- ja terveystieteiden tai muissa päihdetyön osaamista vaativissa tehtävissä.” Esimerkkeinä on lueteltu työpaikkoja, joissa tuotetaan nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon säädelyjä ja valvonnan piiriin kuuluvia palveluja.

Tehyn mielestä ammatin ydinosaaminen ei liitteen kuvauksessa tule esiin. Kuvaus jää yleiselle tasolle ja teksti toistaa itseään. Päihdetyön ammattitutkinnon suorittamista harkitseville samoin kuin työelämän eri osapuolille on tärkeää saada selväsanainen ja konkreettinen kuvaus siitä, mitä osaamista kyseisen ammattitutkinnon suorittaneella todellisuudessa on, ja kuinka sitä voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä. Päihdetyön ammattitutkinnon osalta tulisi myös kirjoittaa selvästi ne alalla toimimisen edellytykset, jotka sosiaali- ja terveydenhuollon ammatinharjoittamisen lainsäädännössä on määritelty.

Ammattitaitovaatimukseen liittyvät havainnot ja muutosesitykset

Lausunnoilla olevassa päihdetyön ammattitutkinnon perusteluonnoksessa on runsaasti asiantuntemuksella asetettuja ammattitaitovaatimuksia ja pääosin niiden yhteyteen kirjatut arvioinnin kriteerit ovat asianmukaisesti määriteltyjä. Kriteerit olisi kuitenkin vielä syytä käydä kauttaaltaan läpi ja vähentää niiden tulkinnanvaraisuutta. Tutkintotilaisuuksien arvioinnissa on välttämätöntä, että kolmikantaisella arvioijaryhmällä sekä tutkinnon suorittajalla on yhdenmukainen käsitys siitä, mitä hyväksytty tutkintosuoritus kussakin ammattitaitovaatimuksessa käytännössä edellyttää. Luonnoksessa on

”ympäripyöreitä” kriteerejä, joihin tarvitaan konkreettisempaa ilmaisua, jotta arviointi toteutuisi yhdenmukaisesti ja tasalaatuisesti.

Ensimmäisessä kaikille pakollisessa tutkinnon osassa: Päihdetyön ammattilaisena toimiminen, tulee arvioida ja konkretisoida, kuinka tutkintotilaisuudessa on mahdollista osoittaa ja arvioida ammattitaitovaatimus: Päihdehaittojen huomioon ottaminen yksilö-, lähiyhteisö- ja yhteiskuntatasolla. Kyseessä on erittäin laaja ja monimuotoinen kokonaisuus. Kohtaan tarvitaan luonnoksessa esitettyä täsmällisempi ja täydellisempi kriteeristö, jotta osaamisen arviointi on mahdollista.

Sama koskee ensimmäisessä tutkinnon osassa olevaa ammattitaitovaatimusta: Päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien erityispiirteiden huomioon ottaminen. Kriteeristön täsmentäminen auttaisi laajan kokonaisuuden arvioinnin oikeudenmukaista toteutumista ja tutkinnon laadun kehittämistä.

Toinen kaikille pakollinen tutkinnon osa: Päihdetyön asiakastyössä toimiminen sisältää kaksi ammattitaitovaatimusta, joissa on erityisen tärkeää pitää mielessä annetut lait ja asetukset laadunhallinnasta ja potilasturvallisuudesta, potilaiden ja asiakkaiden asemasta ja oikeuksista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Perushoidollisten toimenpiteiden hallinta on ammattitaitovaatimuksena puhtaasti terveydenhuollon toimintaa. Arvioinnin kriteerit osoittavat sen edellyttävän potilaiden ja asiakkaiden terveydentilan ja/tai sairauden määrittämiseen ja hoitoon liittyvää osaamista.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista määrittelee tällaisen työn terveydenhuollon työksi seuraavalla tavalla: terveyden- ja sairaanhoidolla tarkoitetaan potilaan terveydentilan määrittämiseksi taikka hänen terveytensä palauttamiseksi tai ylläpitämiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joita suorittavat terveydenhuollon ammattihenkilöt tai joita suoritetaan terveydenhuollon toimintayksikössä. (785/1992, 2§). Samassa yhteydessä määritetään terveydenhuollon ammattihenkilöllä tarkoitettavan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/94) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä; (28.6.1994/560). Terveydenhuollon tehtäviä siis hoitavat terveydenhuollon ammattihenkilöt: laillistetut tai nimikesuojatut. Sosiaalialan kelpoisuuksista on oma lakinsa (272/2005). Ammatinharjoittamiseen liittyvän lainsäädännön lisäksi sosiaali- ja terveysalalla toimimisesta säädetään mm. Terveydenhuoltolaissa (1326/2010), Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), Potilasvahinkolaissa (585/1986), Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) sekä asetuksessa potilasasiakirjoista (298/2009).

Lääkehoidon toteuttaminen on ammattitaitovaatimuksena terveydenhuollon toimintaa. Arvioinnin kriteereissä on käytetty ilmaisua ”toimii lääkehoitosuunnitelman mukaisesti”. Vuonna 2011 voimaan astuneen terveydenhuoltolain (1326/2010) nojalla STM on antanut asetuksen laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta (301/2011).

Tehy esittää, että Opetushallitus käyttäisi velvoittavassa määräyksessään voimassa olevien säädösten mukaisia käsitteitä. On myös huomattava, että potilasturvallisuussuunnitelma on laajempi kokonaisuus, johon yhtenä osana kuuluu suunnitelma turvallisesta lääkehoidosta. Valvira on myös tuoreessa julkaisussaan: Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa, antanut aiheeseen liittyviä ohjeita. Päihdetyön ammattitutkinnon perusteiden sisältö suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön ja sen toimeenpanon tueksi annettuihin ohjeisiin tulee huolellisesti tarkastaa.

Ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien osalta on otettava huomioon henkilökohtaistettujen tutkintotilaisuuksien suunnitelmien osuus. Opetushallitus on parhaillaan valmistelemaan yhdenmukaista ohjeistusta ns. "näyttösuunnitelmien" laatimiseen. Tämän työn edetessä voivat arvioijat sekä tutkintotoimikunnat entistä paremmin saada tietoa tutkinnon suorittajan valmiuksista ylipäätään tutkintotilaisuuksien aloittamiseen sekä toiminnan taustalla olevan tietoperustan tasosta.

Lopuksi

Yhteenvedona Tehy toteaa, että päihdetyön ammattitutkinnon perusteiden uudistamistyö on ollut tarpeellista tehdä terveydenhuoltolain toimeenpanon, sosiaalihuollon lakiuudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten edetessä. Luonnos vaatii kuitenkin vielä työstämistä ammattitaitovaatimusten ja ammatin kuvauksen suhteesta voimassa olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön; erityisesti siinä säädeltyjen kelpoisuuksien osalta.

Helsingissä 10.12.2012

Jaana Laitinen-Pesola
Puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry

Lisätietoja:
Soila Nordström
Asiamies, koulutuspolitiikka
GSM 040 505 8300
soila.nordstrom@tehy.fi